

Повітряні змії (скорочено)

Ромен Гарі

*Гарі Ромен
Повітряні змії*

Розповідь у романі ведеться від імені головного героя – Людовіка Флері

*Стислий переказ, автор переказу: Світлана Перець.
Авторські права на переказ належать Укрлібу*

Маленький музей Амбруаза Флері знаходить у невеликому містечку Клері. Та туристи відвідують музей лиш побіжно, бо їдуть сюди заради ресторану "Прекраний куточок", який оспівується в усіх французьких путівниках. У музеї, який міцно пов'язаний з історією Франції, зібрана колекція повітряних зміїв Амбруаза Флері. Цей чоловік був сільським листоношею, з нього та його майстерні в Ла-Мотт часто сміялися. Та Амбруаз не боявся виглядати смішним, навіть коли на нього казали "схиблений старий", він навіть бачив у цьому знак поваги. У 30-ті роки, коли він ставав відомим, хазяїн "Прекрасного куточка" Марселен Дюпра надрукував поштові листівки з зображенням Амбруаза в формі серед його повітряних зміїв з написом: "Клері. Знаменитий сільський листоноша Амбруаз Флері і його повітряні змії".

Батько Людо був вбитий під час Першої світової війни, скоро після цього померла матір. З трьох братів Флері загинув також Роберт. Амбруаз повернувся з війни з пораненням і став затятим пацифістом. Він мав вольове обличчя, правильні, жорсткі риси, сиве, стрижене їжачком волосся, густі і довгі вуса. Очі були темні. Весь вільний час він віддавав повітряним зміям, яких називав "ньяма". Це слово він знайшов в книзі про Екваторіальну Африку, де воно нібито означає все, в чому є подих життя: людей, мошок, левів, слонів або ідеї. У характері цього чоловіка переплелися глибока серйозність і стійкість та властиве французам жартівливе лукавство.

Людо жив з дядьком і часто допомагав йому запускати зміїв, кожен з яких мав ім'я. Амбруаз говорив, що треба робити зміїв, які відрізняються від всього, що уже бачили, щось зовсім нове. Вдень дядько виконував обов'язки листоноші, а час після роботи він проводив на лузі біля Ла-Мотт у компанії котрогось із зміїв.

Завдяки статті у газеті до Амбруаза почали приїжджати відвідувачі і з'явилися перші замовлення. Хазяїн "Прекрасного куточка" рекомендував своїм клієнтам відвідати дядьків сарай, який став майстернею повітряних зміїв. Якось Амбруаз виграв перший приз на виставці зміїв у Ножані, іншого разу лорд Хау запросив його в Лондон, де дядько продемонстрував своїх зміїв у Гайд-парку. У той час до влади прийшов Гітлер, і дядько зробив змія "Свобода, яка осяє світ", з яким стояв на фото між лордом

Хау и принцом Уельським. Після цього Амбруаза вибрали почесним президентом товариства "Повітряні змії Франції". Візити цікавих ставали все частішими. Поважні особи нишком насміхалися з Амбруаза. Одного разу Людо розповів про це дядькові, але той не засмутився, а сказав: "Якщо ти дійсно когось або що-небудь любиш, віддай все, що в тебе є, і навіть всього себе, і не журися про решту".

Амбруаз часто говорив племіннику, що усі Флері відрізняються хорошою історичною пам'яттю. На той час Людо було 10 років. Можливо, у нього ще не було історичної пам'яті, а от звичайна пам'ять викликала здивування у вчителів. Хлопець міг легко запам'ятати кілька сторінок з підручника, йому було легко робити різні підрахунки. Вчитель вважав, що це ненормально, і радив Амбруазу відвести хлопця до спеціаліста.

Ферма Ла-Мотт, де жив хлопець з дядьком, була доволі далеко від людей. Їхніми найближчими сусідами була сім'я Кайє. Далі жила сім'я Маньяр, яка ні з ким не розмовляла. Людо знав усі навколишні ліси. На краю яру він побудував собі вігвам і читав там книжки.

В середині червня хлопець їв у вігвамі суниці, а потім задрімав. Коли він розплющив очі, побачив перед собою дівчинку з дуже світлим волоссям. Вона мовчки з'їла решту суниць, а потім сказала, що з цукром набагато смачніше. Людо кулею помчав додому, взяв цукрової пудри і прибів назад до вігваму. Дівчинка сказала, що більше не хоче, але він милий. Хлопець розповів, що він сирота, що живе з дядьком, який робить повітряних зміїв. Дівчинка не назвала свого імені, називаючи себе загадковою і неочікуваною. Дізнавшись, що Людо 10 років, сказала, що він для неї надто молодий, адже їй 11 з половиною.

Наступного дня Людо назбирав багато суниці, але дівчина не прийшла, хоч говорила, що, мабуть, прийде. Ціле літо і вересень Людо чекав її, але вона не приходила. Так він чекав 4 роки. Людо ніяк не міг забути її і переконався, що у Флері дійсно добра пам'ять. Хлопець вчився, допомагав дядькові і дуже часто згадував світловолосу дівчинку в білому платті з великим солом'яним капелюхом.

У 14 років Людо уже вів бухгалтерію "Прекрасного куточка" і дуже багато читав. Його дядько залишив роботу, але досі вдягав форму листоноші і приймав відвідувачів, показуючи повітряних зміїв. Робити це переконав його Дюпра, який вважав, що в цій місцевості лише він і Амбруаз користуються популярністю, тому треба підтримувати марку. Коли в Мюнхені 1939 року був врятований мир, який дехто називав "ганебним миром", Амбруаз подав у відставку з посади почесного президента "Повітряних зміїв Франції".

Кожного літа Людо повертався у незабутній ліс. У місцевих він уже давно дізнався, що дівчину звати Елізабет де Броніцька. Її батьки були власниками "Гусиної садиби", розташованої вздовж дороги з Кло в Клері. Сім'я вже кілька років не приїжджала в Нормандію, бо жила у Польщі. Їх маєток знаходився недалеко від Гданська, у ті роки відомого під назвою Данциг.

Стислий переказ, автор переказу: Світлана Перець.

Авторські права на переказ належать Укрлібу

Прочекавши 4 роки, Людо знову зустрів дівчину на тому ж самому місці. Вона вже знала, що хлопця звати Людовік, бо він всіх розпитував про неї. Між ними зав'язала розмова. Хлопець розповів про рід Флері, чоловіки якого страждають через свою добру історичну пам'ять. Повіривши одного разу в чудові речі, вони гинуть потім на війнах і революціях. Дівчина (вона була полячкою) заявила, що у поляків така ж добра історична пам'ять, як і у французів. Людо признався дівчині, що кохає її. Не давши ніякої надії, вона пішла додому.

Наступного дня по Людо приїхала машина. Водій сказав, що хлопця запросили в садибу Броніцьких. Дорогою Людо дізнався від водія, що граф Станіслав де Броніцький, батько дівчини, – фінансовий геній, а його дружина була однією з найвідоміших акрис у Варшаві, але залишила театр і влаштовує сцени вдома.

Людо потрапив у гості невчасно, бо графиня лежала в кріслі, лікар намацував її пульс, а Стас де Броніцький ходив по кімнаті. Ліла була спокійна і пояснила Людо, що її батько просто невдало вклав гроші у ще одну справу. У той час Людо ще не знав, що Броніцький вигравав і губив на біржі величезні суми, і ніхто не міг сказати, розорений він чи багатий. На той час Станіславу було 45 років. Він належав до однієї з чотирьох-п'ятих гілок вищої аристократії Польщі. Граф не звернув на Людо ніякої уваги, тому дівчина підвела хлопця до своєї матері. Ліла повідомила, що зустріла Людо у лісі, а графиня висловила надію, що у хлопця немає сказу, бо у всіх звірів зараз ця хвороба (про це вона читала у газетах). Так Людо вперше зустрівся з сім'єю Броніцьких.

Ліла повела Людо на горище. Там хлопець познайомився з її братом, якого звали Тад. Він був старший від Людо на рік чи два. І Ліла, і Тад любили пожартувати з батьків – божевільної матері і батька, який міг поставити на кін навіть Польщу. Тад насміхався з сестри, говорячи, що вона любить брехати і страждає манією величі. Також на горищі був хлопець років 15-16 років, якого звали Бруно. Він грав на роялі і був сином померлого італійського метрдолетеля, який служив Броніцьким у Польщі. Виявивши у хлопця незвичайний дар до музики, граф усиновив його і дав своє прізвище.

Людо дізнався, що сім'я Ліли збирається у кінці літа покинути Нормандію. Дівчина розповіла, що коли у батька нема грошей, ситуацію рятує матір, яка знаходить собі багатого коханця. Тад просто сказав, що матір продається. Людо був здивований, бо ще ніколи не чув, щоб діти так говорили про своїх батьків.

Додому хлопець повернувся з твердим рішенням стати до від'їзду нових друзів "кимось", адже, за словами Ліли, Бруно мав стати відомим музикантом, Тад – визначним дослідником (від добре знав географію). Бажання стати "кимось" так захопило Людо, що він захворів. Усі вважали, що у нього буде кір. Ліла відвідала хлопця, зігравши роль закоханої дівчини, якій не страшна заразна хвороба. Коли вона пішла, дядько сказав, що Броніцькі запрошують хлопця тільки тому, щоб показати, що в них нема упереджень до бідняків. Амбруаз порадив Людо не замахуватися надто

високо. Людо відповів, що у всякому разі не хоче ставати простим листоношею. Здавалося, дядька ця відповідь задовольнила.

За два тижні до від'їзду Броніцьких Людо запускав повітряного змія за кілька кілометрів від Ла-Мотт. Раптом на нього напав хлопець з тонкими рисами обличчя і білими довгими кучерями. Він не пояснив, чого хоче, але сказав, що завтра в цей самий час і на цьому ж місці бійка продовжиться. Дядько вважав, що незнайомець хотів вкрати повітряного змія. Наступного дня тендітний хлопець знову напав на Людо, але знову програв бій. Того ж дня Людо поїхав на чай до Броніцьких і побачив там свого ворога з Лілою попід руку. Це був її кузен Ханс. Ліла представила його Людо і сказала, що Ханс теж в неї закоханий. Людо відразу зрозумів, що Ханс – німець.

У графа було багато поважних гостей, і Людо було соромно через своє низьке походження. Щоб якось проявити себе перед дівчиною він буквально видер тістечко з руки одного багача. Ліла вважала, що хлопець вчинив дуже по-польськи. Вона була впевнена, що Людо досягне багато в житті.

Ханс фон Шведе тримався на вечірці прямо, до Людо не проявляв ніякої ворожості та й взагалі не звертав уваги. Тоді насміхався перед молодими людьми з усіх цих багачів, які говорять тільки про гроші в той час, коли владу у світі захоплюють фашисти. Ліла заявила, що кохає і Людо, і Ханса. Людо хотів якось показати себе, тому почав демонструвати своє математичні здібності. Ханс, Бруно і Тад впродовж пів години випробовували Людо, який повторював з пам'яті цифри, які йому читали, вичисляв квадратні корені, перемножував безкінечні числа. Ліла пішла і розповіла про талант хлопця своєму батьку. Граф повів хлопця до своїх гостей, і там Людо був змушений демонструвати свої вміння, хоч почувався у старому і замалому костюмі не зовсім впевнено.

Ханс, якому було лише 14 років, готувався до воєнної кар'єри, як і всі фон Шведе. Його батько був вбитий під час війни 1914-1918 років, а матір померла, як і мати Людо, невдовзі після його народження. Ханс виховувався у тітки, яка жила недалеко від маєтку Броніцьких.

Під час вечірки Ліла з хлопцями пішла кататися у човні. У супроводі Теда, Ханса, Бруно і Людо вона планувала своє майбутнє. Тоді називав це "мріяти про себе". Дівчина хотіла вчинити якийсь незвичайний подвиг: сама перепливати Атлантичний океан, написати романи, які перекладуть на всі мови світу, стати адвокатом і рятувати людські життя. Нарешті вона сказала, що не має таланту ні до чого.

Наступного дня Стас Броніцький відвідав Амбруаза Флері і запропонував, щоб Людо став його секретарем на той час, поки вони перебувають у Франції. Граф надіявся, що Людо допоможе йому заробити побільше на біржі. По хлопця кожного дня мав приїжджати водій, а платня Людо мала становити 100 франків. Дядько дав згоду.

Три наступних роки, з 1935 по 1938, в житті Людо було два сезони: літо, коли Броніцькі поверталися з Польщі, і зима, коли вони в кінці серпня їхали у Польщу. Ліла рідко писала до хлопця, Тад писав, що сестра досі продовжує "мріяти про себе".

Робота Людо не була цікава. Коли Броніцький приймав у себе якогось банкіра,

мінняла чи спекулянта, хлопець теж був присутній і підраховував мільйони.

Кожного дня Людо і Ліла зустрічалися в іншому кінці парку, за ставком, у курені, куди садівник скидав не зовсім свіжі квіти. Там Ліла розповідала про свої майбутні подвиги, інколи вона співала і жалілася, що ні до чого не має таланту. Людо втішав її, обіймав і цілував. Якось, коли хлопець перейшов певну межу, Ліла сказала, що стала повією. Та Людо помітив, що говорила вона це із задоволенням. Дівчина заявила, що нарешті їй вдалося стати хоч ким-небудь. Ці слова налякали Людо, йому здалося, що життя слухає їх і може записати ці слова. Він заборонив говорити таке, бо в життя є вуха.

Здавалося, усі знали про їхній зв'язок. Якось Тад навіть попередив Людо, щоб Ліла випадково не завагітніла, бо цього їй не потрібно. Він говорив, що дбає не про честь Броніцьких, а просто хоче застерегти закоханих від бід, бо надто багато дівчат помирає від абортів. Бруно теж був закоханий у Лілу, і Людо бачив, як музикант страждає.

Якось Броніцький програв у казино цілий мільйон. Зранку граф повернувся додому, та сім'я вже була попереджена про все. Геня, матір Ліли не впадала у відчай, вона лише сховала револьвер, щоб чоловік не застрелився. Стас Броніцький з'явився з диким виглядом і просив усіх дати йому грошей, щоб відігратися. Його водій запропонував сто франків. Граф схопив гроші і вибіг з кімнати. Наступні кілька днів маєток відвідували польські джентльмени і сварили Броніцького. Той виправдовувався, що йому не вистачило другого мільйона, якого вимагала система, щоб зірвати банк.

Геня відмовилася продавати сімейні дорогоцінності, бо ці діаманти і перли дарував їй не чоловік. Броніцькому залишалося одне: повертатися у свій польський маєток. Замок і землі були розташовані в гирлі Вісли, в "польському коридорі", який відділяв Східну Пруссію від решти Німеччини. Гітлер вимагав її повернення і вже встановив у вільному місті Данцигу нацистський уряд. Декретом 1935 року володіння було оголошено невідчужуваним, і Броніцькі отримували велику субсидію за його утримання.

Людо не хотів, щоб кохана від'їжджала, але його дядько вважав, що хлопець повинен знайти собі заняття, бо не можна жити лише жінкою. Амбруаз признався, що сам кохав тільки одну жінку, але так і нічого не вийшло, тому що він її так і не зустрів. Уява зіграла з ним злий жарт, бо цю жінку він уявляв, і вона була ідеальна. Так само можна розчаруватися у своїй країні, яка може виявитися не такою хорошою, як ти собі уявляєш. "І тоді робиш зі свого життя, своїх ідей і своєї мрії... повітряних зміїв", — говорив він.

За кілька днів закохані мали розлучитися. Дівчина то говорила, що кохає Людо, то сумнівалася у цьому. Вона вважала, що коханням має бути щось більше, або вона просто не здатна до глибини, величі, потрясіння.

Дівчина з батьками поїхала в Париж. Одного разу Людо ходив у "Гусину садибу", там Тад і Бруно пакували речі, які мали забрати у Польщу. Тад був впевнений, що скоро буде війна. Людо не вірив у це і планував влітку відвідати Броніцьких у Польщі.

Стислий переказ, автор переказу: Світлана Перець.

Авторські права на переказ належать Укрлібу

20 червня Людо вирушив у Польщу і був вражений виглядом Європи: всюди були фашисти, зустрічалася свастика, а коли у Людо перевіряли паспорт і візи і бачили, що він їде в Польщу, на нього кидали принизливі погляди. Та на першій же польській станції до Людо почали висловлювали симпатію. На вокзалі Броніцький зустрів Людо як поважну офіційну особу. Був навіть оркестр, який грав "Марсельезу", а потім польський гімн.

Прибувши у замок, Людо не сподобалося, що там був також Ханс. Ліла пояснила, що бідолаха виздоровлює після пневмонії в маєтку свого дядька, Георга фон Тіле, по іншу сторону кордону, яку час від часу перетинає верхом.

Людо помітив, що дівчина змінилася. Їй виповнилося 20 років, але вона продовжувала "мріяти про себе". Ліла вважала, що у неї ні до чого нема таланту.

Чутки про війну з кожним днем звучати голосніше. Тод був впевнений в неминучості світового конфлікту. Ліла проявляла нервозність, але Людо марно розпитував про причини. Дівчина говорила, що просто боїться, і відчуває наближення землетрусу.

Стаса Броніцького Людо рідко бачив у замку, бо він перебував у Варшаві, де, за чутками, Геня стала коханкою впливового державного діяча. Якось Людо з неохотою пішов з Тадом на підпільні збори студентів в Хелм, де зіткнулися дві позиції: одні вимагали негайної мобілізації, а інші стверджували, що потрібно вміти програти чисто військову битву, щоб виграти іншу, яка покладе край суспільству експлуатації. Після повернення з цих зборів Людо мав неприємну розмову з графом. Той сказав, що знає, що його дочка спить з Людо, але шлюбу він не дозволить, бо у неї є можливості вийти за чоловіка королівської крові. Людо був вражений, він втамував свій гнів і пішов геть.

Майже кожного тижня Ханс перетинав кордон, хоч ризикував життям. Якось у нього стріляли і з польської, і з німецької сторін. Бруно цілими днями готувався до поїздки в Англію на Шопенівський конкурс. Якось Людо сказав йому, що не розуміє, чому Броніцькі приймають у себе Ханса, який скоро стане офіцером ворожої армії. Бруно відповів, що стати ворогами завжди знайдеться час. Людо досі вірив, що зможе зберегти стосунки з дівчиною і вони ніколи не розлучться. Дівчина говорила, що любить його, але не хоче ставати його половиною.

Якось у замку хтось викрав дорогі картини і шість золотих тарілок. Людо дуже здивувався, коли побачив крадене у своїй шафі. Хлопець відразу вирішив, що це йому підкинув Ханс, щоб таким способом позбавитися суперника. Людо кинувся зі звинуваченнями на Ханса, а той викликав його на бій. Після вечері хлопці зустрілися у фехтувальному залі. Людо зовсім не вмів володіти шпагою. Він схопив польську шаблю і поранив Ханса у щок. Ханс вибив зброю Людо з його рук, назвав ідіотом і сказав, що скоро вони ще зустрінуться.

Наступного ранку одного зі слуг затримали із вкраденими речами. Виявилося, що

слуга вкрав речі, а заховав їх у кімнаті Людо, бо наближався дворецький і не було куди подітися. Про це Людо дізнався від Бруно і відразу пішов збирати свій чемодан, бо йому стало соромно. Тепер Людо ненавидів себе. Він не хотів ні з ким прощатися. Згодом він зустрів Тада, який розповів, що вночі Ханс гуляв вночі і гілка поранила йому щок. Потім Людо зустрів Ханса. Той сказав, що сьогодні покидає змок. Людо вирішив залишитися і пробув у Гродеку ще кілька днів.

У день від'їзду від імені Людо з Лілою говорив Бруно. Він імпровізував, дівчина слухала музику, а потім почала плакати і втекла. Бруно піднявся, підійшов до Людо і обійняв його.

Невдовзі по прибутті в Клері, дядько якось вночі розбудив Людо і сказав, що оголошена загальна мобілізація. Перші звістки про розгром Польщі довели Людо до шокowego стану. Радіо повідомляло, що весь район Гродека на березі Балтійського моря був знищений бомбами. Хлопець побіг на призовний пункт, але його визнали непридатним до служби, бо його серце билося зі швидкістю 120 ударів. В Клері ходили чутки, що хлопця не взяли, тому що в нього, як і у всіх Флері, з головою не все в порядку. Щоб чимось зайняти племінника, Амбруаз попросив Марселена Дюпра зайнятися Людо. Хазяїн "Прекрасного куточка" запропонував хлопцю супроводжувати його кожного ранку, коли той обходив ринки і ферми, шукаючи найкращі продукти.

У ті зимові місяці 1940 року місце у ресторані потрібно було займати за кілька тижнів наперед. Ресторан відвідували різні міністри, воєначальники, які залишали відгуки у товстому зошиті. У Марселена не вистачало прислуги, бо багато його працівників призвали в армію, їх замінили старші люди. Дюпра був дуже вимогливий до якості продуктів. Чоловік зміг трохи повернути Людо на землю: хлопець продовжував бачити Лілу, але не так явно. Дюпра так пишався своїм рестораном, що його недруги говорили, що він уявляє себе нащадком Цезаря. При вході в ресторан висіла велика карта Франції із зображенням продуктів, якими прославилася кожна провінція. Ціни на страви були високі. Дюпра говорив, що саме в такі часи кожен повинен віддати кращу частину самого себе тому, що він вміє робити краще всього. Здавалося, цю думку розділяв і Амбруаз, який знову взявся за своїх повітряних зміїв. Він продовжив свою серію "гуманістів" — "Рабле", "Руссо", "Монтень".

Якось Людо заявив дядькові, що більше не вернеться до Дюпра, а поїде в Париж, можливо, спробує повернутися у Польщу. Дядько відповів, що Польщі більше немає, але також сказав їхати, бо людей завжди веде надія.

У Париж Людо прибув з 500 франками в кишені. Він знайшов кімнату за 50 франків у місяць. Хлопець розшукав польських солдатів та офіцерів і розпитував про Броніцьких, але так нічого і не довідався. Йому довелося покинути квартиру, хазяїн якої заявив, що з Гітлером треба домовитися і такий вождь усім потрібний.

Людо поселився у кімнаті на вулиці Лепік. Готель відвідували повії. Хазяйка була висока худа жінка, з волоссям, пофарбованим у чорний колір, з поглядом, який, здавалося, промацував, вивчав Людо. Її звали Жюлі Еспіноза. Прийшов день, коли у Людо не стало більше грошей, щоб платити за кімнату. Але замість того, щоб вигнати

хлопця, хазяйка кожного дня запрошувала його поїсти з нею. Людо дізнався, що в пані Еспінози є дочка, яка вчиться в Німеччині. Жінка говорила, що розуміє, до чого йдуть справи у світі після Мюнхенського миру. У її дочки є диплом, який буде корисним, коли німці захоплять Францію. Людо хотів сказати: "Ваша дочка єврейка, як і ви, мадам Жюлі", але вона не дала йому договорити. Жінка сказала, що у її дочки інше прізвище, хороше. Жюлі кілька років була помічницею хазяйки в "закладах" Будапешта і Берліна і говорила німецькою та угорською. Людо помітив, що вона завжди носить одну і ту саму брошку, маленьку золоту ящірку, якою дуже дорожить. Жінка говорила, що ящірка – це тварина, яка живе з незапам'ятних часів і вміє дуже добре ковзати між каменів.

Хлопець дуже здивувався, коли ця жінка почала брати уроки хороших манер, взялася вивчати підручники з історії. Вона говорила, що готується до того дня, коли німці будуть тут. Хлопець не розумів, чому вона така впевнена у перемозі німців, його це дратувало. Вона говорила, що їй 60 років, тому вона вже дещо знає і впевнена, що скоро станеться катастрофа. Якось вона дала хлопцеві пачку купюр і сказала, що дасть ще. Людо не розумів, чому вона така щедра. Жінка сказала, що їй потрібний такий хлопець, бо вона утворює для себе невелику групу.

Так у лютому 1940 стара звідниця готувалася до німецької окупації. Напевно, тоді ще нікому не приходило в голову організовувати мережу Опору. Людо було доручено встановити контакти з деякими людьми, у тому числі з одним спеціалістом, який підробляв документи.

Якось Людо спитав Жюлі, чому вона не тікає до Швейцарії чи Португалії, але вона відповіла, що втеча не в її дусі. Вона вмовила Людо здати на водійські права, бо це могло придатися у мабутньому. Стара не могла вгадати тільки одного: дати німецького нападу. Людо розповів їй про Лілу, і Жюлі говорила, що хлопець ще зустріне свою польку. Якось в штабі польської армії у Франції йому сказали, що скоріше всього, сім'я Броніцьких загинула під бомбами. Та Людо був впевнений, що Ліла жива.

На початку квітня Мадам Жюлі зробила пластичну операцію на носі, який втратив горбинку і став прямий, навіть покоротшав. Жінка сказала, що ніс – перше, на що дивитимуться ці сволочі.

Якось жінка наказала Людо повертатися у Нормандію. Вона поїхала з ним. За кілька кілометрів від Верво вона зупинила машину і висадила Людо, а сама поїхала далі. Перед цим жінка сказала, скоро з ним зв'яжеться.

У Клері Людо застав дядька за роботою. Він робив повітряні змії зі всіма відомими французами, які впродовж історії показували зуби ворогу.

Через кілька днів після повернення Людо побачив перших німців. Хлопець не мав грошей, тому повернувся до Марселена Дюпра. Там він і зустрів їх. Німці вивчали карту Франції у вигляді меню "Прекрасного куточка". Вони сказали Дюпра, що наступної п'ятниці генерал, командуючий німецькими військами у Нормандії, та ще багато поважних осіб бажають тут снідати. Дюпра отримав наказ успішно продовжувати свою роботу. Марселен відповів, що йому бракує працівників, свіжих продуктів і він не впевнений, що зможе протриматися. Німці сказали, що мають намір зберегти славу і

велич Франції, насамперед, її кулінарний геній. Коли офіцери пішли, Дюпра сказав, що не боїться німців і вистоїть у будь-якій ситуації.

З хвилини на хвилину очікувалася капітуляція Англії. Коли ставало зовсім важко, Людо йшов у "Гусину садибу". Він перелазив через стіну і чекав на Лілу.

В майстерню почали надходити замовлення. Був великий попит на історію Франції. Влада це одобрювала, але заборонила пускати зміїв на висоту більшу 30 метрів. Майстерню відвідав новий мер Клері, пан Плантьє, який передав Амбруазу доручення: на наступній зустрічі членів організації "Повітряні змії Франції" запустити змія із зображенням маршала Петена. Дядько дав згоду з лукавим вогнем у очах.

Амбруаз зробив трьометрового змія і запропонував владі запросити на зустріч кілька німецьких солдатів та офіцерів. Під час запуску у дядька виникли труднощі із запуском (Людо досі не знає, чи дядько навмисне це підстоїв). Німецький капрал поспішив на допомогу, у коли змії піднявся, була зроблена фотографія. Та пізніше виявилося, що мотузку тримає німецький капрал, і сфотографували саме його. Після того з'явилися підпільні листівки з фото і написом, що чудовий "Маршал Петен" літає в небесах, а життєрадісний німецький капрал твердою рукою тримає мотузку.

У Нормандії починалася організація перших ланок мережі Опору "Надія" під керівництвом Жана Сентені, який спеціально зайшов до дядька; незважаючи на різницю у віці, вони відмінно зрозуміли один одного. Через п'ять днів дядько запустив змія, який зображав історичне рукостискання маршала Петена і Гітлера. Добровольці скопіювали змія у більш ніж ста екземплярах, і його часто можна було побачити в небі над Францією.

У листопаді 1941 року Людо знову прийшов у садибу. Зранку того дня дядька навідали люди Грюбера, начальника гестапо в Клері, тому що хтось розпустив чутки, що Амбруаз готується випустити повітряного змія у вигляді Лотаринзького хреста. Людо вийшов на горище і уявляв Лілу. Раптом закрипіли двері, хлопець побачив силует німецького офіцера. Це був Ханс. Людо навіть помітив шрам на щоці. Вони не говорили. Перед тим як піти, Ханс відкрив рояль Бруно і натиснув кілька клавіш. Людо зовсім не розумів, чи йому це привиділося, чи справді тут був Ханс. Брати Жарро знайшли Людо наступного ранку без свідомості у хліві, відвезли додому і порадили дядьку доставити хлопця у лікарню. Амбруаз порадив племіннику економити своє божевілля, бо країні воно ще знадобиться.

Якось Людо побачив мерседес з вимпелом командувача німецькими військами в Нормандії. За кермом був Ханс, один в машині. Ввечері хлопець підпалив садибу. Зранку хлопця арештували. Дядько поклявся, що хлопець був вдома у той час, лікар Гардьє підтвердив його слова. Та врятував хлопця Ханс, сказавши, що бачив Людо тієї ночі в зовсім іншому місці. Спершу Людо хотів заперечити, а потім зрозумів, що Ханс захистив його через Лілу.

Людо відправили на обстеження у психіатричну лікарню. Там він говорив з уявними співрозмовниками і це дозволило отримати довідку про ненормальність. Коли хлопець повернувся додому, Субабєр, командир його групи, доручив йому всі зв'язки.

Розум дивним чином повертався до Людо, коли той здійснював підрахунки у "Прекрасному куточку". Дюпра, звісно, здогадувався про підпільну роботу Людо, але остерігався всяких натяків і примався остронь.

Людо вільно пересувався, бо німці його не побоювалися, адже знали, що хлопець зійшов з розуму. Він тримав у голові сотні імен та адрес і ніколи не носив з собою ніяких паперів. Якось Людо зустрів свого колишнього вчителя французької, пана Пендера. Старий відразу зрозумів, що хлопець прикидається божевільним. З травня 1941-го по липень 1942-го Пендер написав значну частину підпільної "літератури", яку поширювали у Нормандії.

Стислий переказ, автор переказу: Світлана Перець.

Авторські права на переказ належать Укрлібу

Коли одного разу на стінах в Клері виявили плакати, де говорилося про "вічну Францію", підозрив впали на Амбруаза. Мер Клері, пан Плантьє, попередив дядька, що німці починають розстрілювати, а всі шепчуться про божевільних Флері, молодший з яких підпалив дім, де німці збиралися влаштувати штаб, а старий у вільний час запускає в небо прокламації. Спершу мер кричав на дядька, та потім вони знайшли спільну мову. Плантьє говорив, що краще вину звалити на ненормальних, тобто Флері, бо якщо візьмуться за нормальних людей, ніхто не матиме спокою.

Під час обшуків у майстерні не знайшли нічого, бо нікому не прийшло в голову шукати листівки всередині у "королях Франції". Друкарський станок теж не знайшли, він був у купі гною. Часто німецькі солдати приходили купити повітряних зміїв для своїх дітей. Всередині зміїв були не тільки заклики до спротиву, але й відомості про головні угруповання німецьких військ і розташування берегових батарей. Доводилося бути дуже уважними, щоб не сплутати товар для продажу з непродажними зміями.

Найчастіше в Ла-Мотт приходив мер Клері. Він попереджував Амбруаза, щоб той часом не випустив змія у вигляді де Голля, бо німці відразу посадять. Плантьє обіцяв дядькові не видавати його, а через кілька місяців меру вдалося втекти до Англії.

Тим часом Людо продовжував уявляти Лілу, говорив з нею, будував картини щасливого життя. У них був дім, побудований на місці їхньої першої зустрічі, Людо став вчителем початкової школи, вони завели собаку.

"Прекрасний куточок" процвітав, а от місцеве населення косо дивилося на Марселена, який занадто добре обслуговував окупантів. Людо знав цього чоловіка краще, ніж інші, тому захищав. Дюпра зробив вибір: його ресторан мав залишатися тим, чим був завжди, — справжньою цінністю Франції. Дядько підтримував його і був йому справжнім другом. Якось Людо побачив у Марселена сльози, а коли в березні 1942 року зайшла мова про те, щоб спалити ресторан, Людо заперечував з усіх сил. На тому зібранні їх було п'ятеро: Пендер, Гедар, Жомбе, Сенешаль і Віж'є. Жомбе пропонував підкинути в ресторан бомбу. Людо запропонував замість того, щоб знищувати ресторан, викоростовувати його, п'яні німці вільно говорять за столиками. Наречена Сенешалья знала німецьку, тому лишалося лише переконати Дюпра взяти її

на роботу. Амбруаз вмовив друга, і Сюзанну Дюлак взяли на роботу. Вона підслухувала уривки розмов, інформацію передавали в Лондон. Та скоро з'явилося таке джерело інформації, що вся робота організації перелаштувалася.

Працюючи у Марселена Дюпра, Людо все частіше бачив у накладних і звітах ім'я графині Естергазі, яка замовляла усі можливі страви, бо часто приймала у себе німців. Дюпра говорив, що вона парижанка, яка була дружиною племінника адмірала Хорті, угорського диктатора.

Якось пан Жан приніс Людо собачку графині Естергазі, бо жінка просила передати песика йому, а сама потім забере назад. Людо відразу впізнав пекінеса Жюлі Еспінози. Хлопець був вражений. Невдовзі він побачив саму "графиню". Тепер її волосся було сиве, вона була шикарно вдягнена, помолоділа, ящірка досі прикрашала її одяг. Відтоді вона 2-3 рази на місяць зустрічалася з Людо і передавала важливу інформацію. Субабер хотів довідатися від Людо, звідки він бере інформацію, але хлопець пообіцяв Жюлі не видавати її. Товариші кидали на хлопця дивні погляди. Лондон вимагав повідомити джерело інформації.

Жюлі мала інформацію з самого гестапо. Якось вона розповіла Людо, що дізнається про плани німців від заступника Грюбера – Арнольда, гомосексуаліста, який живе з одним з друзів Жюлі, євреєм. Саме вона зробила євреєві хороші документи, але й зберегла справжні, щоб він її не підставив. Людо переконав Жюлі, щоб вона відкрила своє ім'я перед Субабером, бо коли німці підуть, вона може понести відповідальність за зв'язки з ними. Жінка отримала посвідчення "Видатний учасник Опору" з датою і підписом "Геркулес" (скромна бойова кличка, яку обрав собі Субабер), вона зажадала ще одне посвідчення для дочки і третє, де ім'я власника не було вписано (на випадок, якщо захоче врятувати ще когось).

Якось Жюлі викликала Людо на свою віллу, яка знаходилася в парку "Оленячого готелю". Вона повідомила, що новий командуючий німецькими військами в Нормандії, генерал фон Тіле, збирається дати в "Прекрасному куточку" обід, на якому будуть присутні великі посадовці. було вирішено підлити отруту в їжу, але Дюпра відмовився, бо, мовляв, буде несмачно. На щастя, Лондон скасував цю операцію.

Обстановка погіршувалася. Щоб якось заспокоїтись Людо ходив до вчителя Пендера і його дружини. Якось Людо дізнався про льотчика-винищувача, поляка, якого переховували недалеко від Клері. Людо подумав, що це Тад, але був дуже здивований, коли побачив, що це Бруно. Той не знав, що сталося з Лілою, бо за два тижні до війни він виїхав до Англії, де мав відбутися музичний конкурс. На рахунку Бруно було 7 збитих літаків. хлопець говорив, що часи музики минулися. у нього був протез: не вистачало двох пальців. Людо допоміг Бруно відправитися в Іспанію, згодом він отримав повідомлення, що музикант дістався в Англію.

Окупанти проявляли все більшу жорстокість, навіть у Дюпра трапилися неприємності. тим не менше Грюбер, начальник гестапо в Нормандії, був частим гостем в "Прекрасному куточку". 2 березня 1942 року Грюбер заарештував Марселена Дюпра. 8 днів ресторан не працював. Повернувшись, Дюпра був розлючений, але

гордий. Він відмовився розповісти причину арешту. В Клері думали, що через чорний ринок чи тому, що Марселен не хотів давати хабарі за завищеним тарифом. Амбруаз жартував, що німці випитували у Дюпра рецепти. Історія про великого французького кулінара, який не видав своїх рецептів німцям навіть під час тортур, була надрукована у вересні 1945 року в американській військовій газеті. Коли про це питали самого Марселя Дюпре, він знизував плечима: "Люди базикають казна-що. Правда те, що для нацистів я був тим, чого вони не виносять: непереможною Францією, яка знову перемагає".

27 березня 1942 року Людо перевозив різну зброю возом лікаря Гардьє, сховавши все під соломою, а зверху положив для прикриття повітряних зміїв. Їдучи повз "Гусину садибу", він побачив, що ворота відчинені. На лавочі сидів граф Броніцький, він тримав палицю і виводив на піску цифри. біля розвалин садиби стояла машина фон Тіле. Людо почув голос Ліли. вона вийшла з фон Тіле і Хансом. побачивши хлопця, вона підійшла до нього і дуже ввічливо, по-світськи, розповіла, що приїхала подивитися, що вціліло у садибі. Вона сказала, що її батько зійшов з розуму, Тад залишився у Польщі, він у Опорі. дівчина пообіцяла, що навідає Людо, потім вона поїхала з батьком, фон Тіле і Хансом. Людо був у відчаї, бо не впізнав колишньої Ліли.

Доставивши свій вантаж, хлопець повернувся додому і розповів про зустріч дядьку. Той сказав, що Людо надто видумував Лілу, ідеалізував її, жив не пам'яттю, а уявою. Вночі Ліла приїхала до Людо. Її привіз Ханс. Наодинці вона була відверта з Людо і з відчаєм повторювала слова: "Ти розумієш, Людо? Розумієш?".

1 вересня 1939 року Ліла з сім'єю потрапила під бомбардування.

Таду вдалося з'єднатися зі своєю боєвою групою. За два тижні до цього Бруно поїхав у Англію. Броніцькі сховалися на одній фермі. У графа був шок, Геня була в істерії. Ліла зустріла одного німецького офіцера і, ставши його коханкою, врятувала свою сім'ю. Через три місяці генерала відправили в інше місце. Та Ханс знайшов їх і допоміг втекти у Варшаву. Він хотів одружитися з Лілою, але нацисти забороняли шлюби з поляками. Коли Гітлер напав на Росію, Ханс пішов слідом за генералом фон Тіле. Броніцькі втекли у Румунію. Коли гроші закінчилися, Ліла стала коханкою румунського дипломата, потім лікаря, який робив їй аборт, що ледь не коштував їй життя. Ліла завела друзів у дипломатичних кругах, її батьки ні в чому не відчували потреби. У 1941 році їм вдалося отримати візи у Францію. Вона часто хотіла дати знати про себе, але почувалася винною. Людо сказав, що ні в чому не звинувачує дівчину. Вона розказувала, що перші шість місяців у Франції працювала офіціанткою, за батьком доводилося доглядати, як за дитиною. Людо подумав, що граф непогано влаштувався, переклавши всі турботи на дочку і дружину. Згодом Ліла знайшла роботу манекенниці у Коко Шанель, але заробляла мало. Їх врятував Георг фон Тіле, дядько Ханса. Тіле влаштував батьків Ліли на квартиру, дівчина змогла продовжити навчання, у неї диплом французького ліцею у Варшаві. Ліла хотіла записатися у Сорбонну, може, навіть в школу Лувру, бо цікавилася історією мистецтва. Людо повідомив, що Бруно в Англії льотчик-винищувач. Ліла була здивована.

Стислий переказ, автор переказу: Світлана Перець.

Авторські права на переказ належать Укрлібу

Людо говорили, що Ліла – коханка фон Тіле, та хлопець не вірив. Кілька разів він бачив, як вона їхала у машині генерала. Якось, коли вона їхала тільки з водієм, машина зупинилася. Ліла була п'яна. Людо знав, що тієї ночі у пані Естергазі була вечірка, де були всі німецькі "вершки". Дівчина заявила Людо, що фон Тіле не її коханець, а вона сама планує зробити дещо потрібне, можливо, врятує світ. Людо мало вірив п'яній дівчині, він просто допоміг їй сісти в машину.

Кілька місяців він не бачив дівчину. Літо 1942-го було поворотним моментом у підпільній боротьбі: тільки однієї ночі шість разів скидали з парашутом зброю. У цей вкрай небезпечний час Амбруаз Флері, дізнавшись, що німці зробили масову облаву у Вель д'Ів, змайстрував і випустив у небо сім повітряних зміїв у формі єврейських зірок. Дядька відразу забрали і протримали 2 тижні у тюрмі. Витягнув його звідти Дюпра, переконавши владу, що всі Флері божевільні. Дядько повернувся у пусту майстерню і ще з більшим запалом взявся за роботу.

Він створив змія, який зображав поселення Шамбон-сюр-Ліньон, в Севеннах. Дядько чув про нього в тюрмі. Через кілька тижнів він оголосив, що їде в Шамбон. Лише після висадки союзників Людо дізнався, що у Шамбоні жив пастор Андре Трокке, який рятував життя єврейських дітей. Чотири роки все життя Шамбона було присвячене цьому завданню.

Німці відступали на російському фронті, рух Опору переставав бути божевільям. Дюпра приймав участь у підпільних зібраннях. Тим не менше його престиж у очах влади досяг епогею: в травні 1943-го його хотіли призначити мером Клері. Він відмовився. Найбільше його поважав генерал фон Тіле. Говорили, що генерал ненавидить нацистів. А якось Люсьєн Дюпра розповів Людо, що його батько дає уроки кулінарства генералу фон Тіле. Людо переконався в цьому, коли побачив це на власні очі, підглядаючи у кухні Дюпра, при цьому кухар і генерал були п'яні.

Ліла знову з'явилася у "Прекрасному куточку" у супроводі Ханса і фон Тіле. Їх називали "тріо". Людо був впевнений, що дівчина не коханка генерала. Цього разу на її обличчі світилася гордість, наче вона хотіла сказати: "Ось побачиш, Людо, ти в мені помилявся". Якось вона прибігла до Людо в контору і сповістила, що Ханса призначили в штаб в Східній Пруссії, а це дуже важливо, бо вона має на Ханса сильний вплив. Дівчина натякнула, що готуються великі події, і вона зробить дещо незвичайне.

8 травня 1943 року, ввечері, до Людо прибіг генерал фон Тіле і попросив допомогти Хансу, якого привіз машиною. Фон Тіле хотів, щоб Людо допоміг Хансу втекти в Іспанію, але якщо хоче, може подзвонити начальнику місцевого гестапо... Людо переніс Ханса у свою кімнату, той заснув. Людо побачив на цого ший медальйон, відкрив і побачив Лілу.

Людо сховав Ханса біля того самого місця, де вони вперше зустрілися і билися за Лілу. Ханс нарешті розповів, що він намагався вбити Гітлера: вони підклали бомбу в

його літак, вона не вибухнула, і її знайшли. Хансу вдалося втекти на своєму літаку, щоб попередити інших. Людо відразу здогадався, що на цей крок Ханса підштовхнула Ліла.

Якось Дюпра отримав записку від фон Тіле. Той писав, що його мають перевести в інше місце, і сьогодні, в п'ятницю, він прийде востаннє в "Прекрасний куточок", щоб попрощатися. Жюлі повідомила Людо, що єврей, якому вона підробила документи, попередив її, що фон Тіле мають відправити у Берлін з усіма почестями, але через недавній замах на життя Гітлера, там генерала знищать.

Фон Тіле викликав Людо до себе. Генерал саме востаннє пригощався у "Прекрасному куточку". Під рестораном на нього чекали дві машини з гестапо. Дюпра відкрив для друга пляшку найкращого вина. Фон Тіле здогадувався, що його не довезуть до Берліну. Він відкрито говорив, що у замаху на Гітлера преба було довіритися якому-небудь простому сержанту, який би міг відрегулювати бомбу. Людо сказав фон Тіле, що добре сховав Ханса і довідався, що Ліла ховається у Парижі. Генерал дав Людо адресу і попросив переправити дівчину і Ханса до Іспанії.

Дюпра плакав. згодом фон Тіле попросив залишити його самого. коли Дюпра і Людо вийшли, пролунав постріл. Люди Грюбера вискочили з машин і кинулись в ресторан. У цей час Людо подався до пані Жюлі. Він розповів, що фон Тіле покінчив з собою, і показав їй адресу, де переховується Ліла. Стара сказала, що місце зовсім не надійне, там холостяцька квартира фон Тіле, тож її обшукають. людо вирішив врятувати Лілу. Він мав номер телефону квартири і вмовив пані Жюлі допомогти. Вони знали, що всі телефони прослуховуються, але в квартирі Арнольда, заступника Грюбера, телефон не прослуховувався. Арнольд жив з дружком, євреєм, якому Жюлі підробила документи. Колись він звався Ісідор Лефковіц, а тепер – Франсіс Дюпре. Жюлі відправила Людо на квартиру до єврея і передала йому морфій. Таким чином Людо додзвонився до Ліли і попередив, щоб вона не залишалася на квартирі фон Тіле. Він порадив їй знати номер в готелі "Європейський". Дівчина говорила, що не може піти, бо тут всі її книги з мистецтва.

Ввечері друзі Людо у Парижі перевірили, чи є Ліла у тому готелі, але її там не було. Вона зникла. Тим часом весь район був поставлений на ноги. Тисячі солдатів прочісували місцевість, шукаючи того, хто підклав бомбу у літак Гітлера. Субабер був у поганому настрої, бо німці лізли всюди. Він сказав, що розшукуваний все їм зіпсував: німці можуть знайти склади зі зброєю, радіоприймачі. Тож Субабер сам наказав, щоб Ханса знайшли. Людо серед дня пішов у схованку. Ханс сидів там і читав. Він розумів, що не врятується, тому вирішив покінчити з життям. Людо на прощання збрехав, що Ліла врятувалася і зараз вже в Іспанії. Наступного дня тіло Ханса знайшли люди Субабера. Людо віддали медальйон і том Гейне.

Скоро після цього Субабер розвідав, що Амбруаз Флері у концтаборі Бухенвальд через історію з єврейськими дітьми. Людо дізнався, що вміння робити повітряних зміїв використовують у концтаборі. Есесівці торгують зміями, а в дядька з'явилися помічники у роботі. так над табором сорому стали літати різнокольорові повітряні змії –

символ незламної віри і надії Амбруаза Флері. та коли він відмовився зробити для Ільзи Кох абажур з людської шкіри, його перевели в інший табір – в Освенцім, більш відомим під назвою Аушвіц. Людо сам почав виготовляти повітряних зміїв, а допомагали йому місцеві діти.

До Людо прийшов Франсіс Дюпра і попередив, що на хлопця лягла підозра. Про це Франсіс дізнався завдяки зв'язкам з майором Арнольдом. Потім єврей сповістив, що пані Жюлі хоче побачити хлопця. згодом стара розповіла Людо, що ледь не попалася Грюберу, тому організовує в себе велику вечірку для всіх високопосадовців, щоб вони не підозрювали її. Жінка передала Людо канадця, якого вже три тижні передавали з рук в руки. Людо мусив допомогти йому втекти. Також Жюлі повідомила, що з Ліла нарешті знайшлася, і прийшлося їй нелегко. Під час допитів вона, можливо, зійшла з розуму, бо німці хотіли випитати, чи вона була коханкою фон Тіле. Потім Ліла знайшлася у однієї приятельки пані Жюлі, в борделі. Жюлі сказала, що Ліла там явно не на своєму місці, тому хай Людо їде і забере її. Вона дала йому гроші на дорогу.

Людо залишив канадця на Субабера, а сам почав діяти, щоб добути папери для виїзду в Париж. Та йому не довелося їхати. якось він був у майстерні, коли раптом відчинилися двері і зайшла Ліла. Вона була налякана, з погаслим поглядом, не могла навіть заговорити і боялася, чи Людо не викине її за двері. Хлопець сказав, що ні за що не дорікає їй, для нього вона завжди знаходилася тут, а у всіх винна війна. Коли до них зайшов сусідський хлопець Жанно Кайє, Ліла сказала, що треба забрати її книги з вокзалу, бо вони були надто важкі. Вона залишила їх там просто так, бо там нема камери схову. Для неї це було дуже важливо, тому Людо залишив з нею Жанно, а сам привіз книги. Дівчина зраділа, бо у вересні хотіла вступати у Сорбонну. Згодом вона розповіла, що батькові стало краще, він знайшов роботу в одній бібліотеці. Людо показав медальйон Ханса, і Ліла все зрозуміла.

Вони почали жити разом. Страждаючи від безсоння, Ліла вчилася зі своїх книг, вдень вела господарство і робила з дітьми, які приходили по четвергах, повітряних зміїв. Якось Людо помітив, що вона навмисно робить собі на руках опіки. це було своєрідне покарання за попереднє життя. Людо вдалося припинити це. Після цього Ліла стала спокійніша.

Коли німці відступали, а літаки союзників з'являлися на Нормандією більше десяти тисч разів, Людо і Ліла мусили тікати. Хлопець хотів залишити її у надійному місці і приєднатися до товаришів. Та німці вивели зладу всю систему зв'язку, і товариші не могли зібратися разом.

Стислий переказ, автор переказу: Світлана Перець.

Авторські права на переказ належать Укрлібу

Людо і Ліла пройшли під обстрілами близько 20 кілометрів. Нарешті вони опинилися біля "Прекрасного куточка". Там все було спокійно, наче війни не було. Марселен Дюпра готував, хоч руки у нього тремтіли. Він сказав, що всі його кинули, а він не встигає приготувати все для американців. Дюпра посадив Людо і Лілу за стіл і

почав пригощати. Один раз недалеко пролунав вибух, довелося ховатися під столом. Людо переконував Дюпра тікати, але той говорив, що німці не розбомбили ресторан, і американці теж цього не зроблять.

Дюпра сховав Лілу у своєму погребі, а Людо пішов до своєї групи. Три тижні Людо підривав залізні дороги і мости, пошкоджував телеграфні стовпи. Тим часом Ліла допомагала Дюпра зустрічати американців. 10 липня Людо і Ліла зустрілися і відправилися в Клері.

Мадам Жюлі поверталася у Париж. Вона була засмучена, бо Франсіса... тобто Ісідора Лефковіца розстріляли, бо він не встиг витягнути з кишені і показати посвідчення "видатного учасника Опору" (те третє посвідчення, яке Жюлі отримала без вписаного імені).

Попрощавшись з Жюлі, Людо поїхав на міську площу, де мав зустрітися з Лілою. Біля фонтана він побачив натовп. Коли всі розступилися, він побачив Лілу з виголоною головою. Перукар тішився своєю роботою, а дівчина смиренно сиділа, поклавши руки на коліна. Так місцеве населення помстилося їй за те, що була коханкою фон Тіле і водилася з німцями. Людо кинувся на перукаря і вдарив його, а потім схопив Лілу і потягнув її крізь натовп. Він бачив людей, яких знав ще з дитинства, і вважав їх справжніми монстрами.

Булочник, пан Буайє, привів Людо і Лілу до себе в будинок і провів у кімнату. Перед тим, як зачинити двері, він сказав, що тепер фашисти дісно виграли війну.

Тиждень вони провели у Буайє. Кожного дня Людо виходив з дівчиною на вулицю. Вони йшли вулицями, тримаючись за руки. Їх фотографували. Одного дня їх зупинили троє молодих чоловіків, які стали "учасниками Опору" через тиждень після висадки союзників. Вони спитали Людо, коли той покине цю провокацію. Він відповів, що Лілу було обстрижено, щоб всі могли бачити, то в чому проблема. Людо прозвали ненормальним, але він продовжив свою демонстрацію.

Згодом вони повернулись у Ла-Мотт, а в кінці жовтня одружилися. Перед весіллям вони дізналися, що Бруно не повернувся з повітряного бою в листопаді 1943 року. Про Тада вони нічого не знали. Ліла відклала вступ у Сорбонну на рік, щоб добре підготуватися.

На весіллі не було батьків Ліли. Свідками був Марселен Дюпра і графиня Естергазі, яка тепер стала Жюлі Еспінозою. Зранку перед церемонією Ліла сказала, що їй треба у перукарню. На той час її волосся трішки віросло. У Клері був єдиний перукар, той, що обстриг Лілу раніше. Людо з дівчиною пішли до нього і наказали виконати прохання дівчини. Дівчина говорила, що хоче стрижку за останньою модою. Перукар налякався і виконав прохання. Людо спитав, скільки це коштує. Коли здивований чоловік сказав, що 3,5 франки, Людо дав йому 100 су. Перукар кинув бритву і втік.

На церемонії всі були здивовані виглядом Ліли, тільки Жюлі сказала дівчині, що вона чудова. Потім усі святкували у "Прекрасному куточку". Дюпра виголосив промову, яка більше стосувалася мрій про нову післявоєнну Францію. Також він згадав, що на святі не вистачає Амбруаза Флері.

Людо отимував багато замовлень на повітряних зміїв. Фінансувала це все пані Жюлі, яка у Парижі продовжувала свою діяльність. Якось Людо і Ліла поїхали у Париж навідати стару. Там Жюлі довірила Гені Броніцькій управління одним зі своїх закладів. Стас знову міг грати в казино. Він помер від серцевого нападу під час того, коли виграв 3 мільйони. Про Тада вони так і нічого не дізналися.

Повертаючись у Клері, закохані побачили у небі повітряного змія, який зображав генерала де Голля. Його запустив Амбруаз Флері, який нарешті повернувся додому, провівши 20 місяців у Бухенвальді і Освенцімі.

Повернення Амбруаза святкували як національне свято. Потайки від нього Людо з дітьми зробили повітряного змія з зображенням Амбруаза. У неділю змія запустили над площею, яка носить тепер його ім'я.

Стислий переказ, автор переказу: Світлана Перець.

Авторські права на переказ належать Укрлібу